

Больш ініцыятыўны ў прапагандзе і распаўсюджванні кніг

Фельетон П А Ц У К І

Добрая, разумная кніга з'яўляецца лепшым дарам і дарчым чалавека. За гады савецкай улады кнігаздавецкая справа ў нашай краіне набыла шырокі размах. Цэнтральны і мясцовыя выдавецтвы штогод выпускаюць тысячы розных кніг на мовах народаў Савецкага Саюза і многіх замежных краін. Попят на іх выважэнне. Тыражы кніг існуюць на растуць. Гэта краснамоўна гаворыць аб гарачым імкненні савецкіх людзей да ведаў, аб іх вялікай любові да кнігі.

Павелічэнне выпуску кніг патрабуе ўмелай арганізацыі штодзённай работы на іх прапагандзе, хутэйшым працоўным у гэтай справе. Выдавецтвы і кнігазнаўчыя арганізацыі, выкарыстоўваючы ўсе сродкі прапаганды, павінны шырока інфармаваць насельніцтва аб выхадзе з друку кніжных навінак і такім чынам скарачаць шлях кнігі да чытача.

Трэба адзначыць, што за апошнія гады прапаганда кнігі ў рэспубліцы, некалькі палепшылася. Штогод выпускаюцца і рассяляюцца рэзнымі арганізацыямі і кніжнымі магазінамі тэматычныя планы выдавецтваў. Друкуюцца прысвечаныя новым кнігам плакаты і лістоўкі. З улікам пісьменнікаў праводзіцца работа па прадпрыемствах, у калгасах і навучальных установах, у час якіх актыўна працуюць кніжныя кіеўкі. У бібліятэках і клубах арганізуюцца выстаўкі кніг, вышываюцца рэкламныя плакаты і лістоўкі, праводзіцца канферэнцый чытачоў. На старонках газет і часопісаў больш змяшчаюцца рэцэнзіі, падборак «На кніжнай паліцыі», «Новыя кнігі», «Чытачы аб кнігах».

І ўсё-ж неабходна сказаць, што кнігі ў нас прапагандаюцца ініцыятыўна, а рабочыя аблігаваныя і абласныя ўстаноўкі на асабліва заахвочваюць, што мастацкая літаратура не ідзе.

Гаворачы аб прапагандзе кнігі, неабходна адзначыць існуючую практыку складання заахвочвання на літаратуру. Рабочыя кнігазнаўчыя сеткі, атрымаўшы тэматычныя планы выдавецтваў, абавязаны пагугляць з бібліятэкамі, актывам чытачоў, рэдакцыяй працоўных аб кнігах, якія павінны выйсці ў свет, уважліва аднесіцца да іх прапанов і пажаданняў, улічыць просьбы, а затым ужо складзіць заахвочвання яго Упраўленню кніжнага гандлю Міністэрства культуры БССР. На працягу года атрымавацца не так. У большасці выпадкаў да складання заахвочвання на новую літаратуру рабочыя кнігазнаўчыя сеткі адносяцца каляна, безадказна. Планы выдавецтваў да насельніцтва не даводзіцца, ляжаць у магазінах або на базях. Ва Упраўленне-ж кніжнага гандлю пасылаюцца неадпаведныя і нічым не абгрунтаваныя заахвочвання.

Практыка паказвае, што залежыць кніг ствараюцца не таму, што на іх няма попыту, а перш за ўсё ў выніку неадаптараванасці многіх работнікаў, іх абывацкага адносіна да кнігі. Нямала, напрыклад, можна пачуць размоў аб тым, што чытаць не любіць пазізі. На гэтай падставе ўносяцца прапановы выдавецтвам аб зніжэнні тыражаў кніг. А хіба-ж гэта адпавядае сапраўднасці. Зусім не. Аб гэтым гавораць шматлікі факты.

У Мінску ў свой час быў праведзены «Дзень пазізі». Рыхтуючыся да гэтага мерапрыемства, рабочыя магазінаў заахвочвання вывесілі яркія аб'явы і рэкламныя плакаты, арганізавалі выстаўкі кніг тых аўтараў, якія прымаюць ўдзел у «Дні пазізі». Затым у буйнейшых магазінах горада паэты сустракаліся з чытачамі, расказвалі ім аб сваіх новых кнігах, пазнаёмілі з дасягненымі творчымі планамі, працягалі вершы. У выніку гэтага толькі ў Цэнтральным кніжным магазіне было прададзена 562 кнігі. А Куляшова, 301 кніга М. Калачынскага, 283 кнігі А. Варыцкага і 140 кніг Р. Някая. Аказваецца, пры ўмелай пастаўцы прапаганды кніг рабочыя магазіны літаральна за некалькі гадзін адолелі продаж каля 1300 кніг беларускіх паэтаў, г. зн. прыкладзілі сто тысяч калектыву працаўладальцаў і нават за больш працяглай тэрмін.

Добрая ініцыятыўна была праўдана ў Дзяржынскім раёне. Даведаўшыся, што з друку выйшлі брашуры старшыні калгаса «Росенет» Віраўскага раёна Героя Соцыялістычнага Саюза К. Арлоўскага «На высокім пасту» і «Такім можа стаць кожны калгас», у раённым цэнтры рашылі прапесці па іх канферэнцыю чытачоў. Завезеныя ў раён брашуры не ханіла, і іх давялося дадаткова заказваць у Мінску. Гэты пачынаў распаўсюджвання кніг пахвочвалі другія. Канферэнцыя на брашуры К. Арлоўскага адбылася ў большасці раёнаў. У выніку Дзяржынскага раёна БССР вымушана было перавыдць іх масавым тыражом.

Прыведзеныя прыклады не адзінаковыя. Яны сведчаць аб тым, што поспех справы залежыць ад умня прапавяць кнігу пакупнікам, арганізаваць на іх пошук. На жаль, у многіх выпадках гэта не робіцца, патрэбныя кнігі ў магазінах не завозіцца, а ляжаць на базях і складах. Напрыклад, у двух кніжных магазінах гарадскога пасёлка Узда не магчыма купіць кнігі П. Глебі, П. Труса, І. Гурскага, А. Якімовіча, якія з'яўляюцца ўраджэнцамі Уздзенскага раёна. Тут няма ў продажы творы М. Багдановіча, Э. Самуіленка, К. Чорнага, П. Броўкі і іншых беларускіх пісьменнікаў. Тыя-ж кнігі, якія маюцца ў продажы, прапагандаюцца дрэнна. У магазінах не ўлічваюцца пошук на літаратуру, не вышываюцца рэкламныя матэрыялы, не арганізаваны навак кнігі. Такія-ж факты мелі месца ў Стаўбюжскім, Нясвіжскім і некалькіх іншых раёнах Мінскай вобласці, а рабочыя аблігаваныя і абласныя ўстаноўкі на асабліва заахвочваюць, што мастацкая літаратура не ідзе.

Гаворачы аб прапагандзе кнігі, неабходна адзначыць існуючую практыку складання заахвочвання на літаратуру. Рабочыя кнігазнаўчыя сеткі, атрымаўшы тэматычныя планы выдавецтваў, абавязаны пагугляць з бібліятэкамі, актывам чытачоў, рэдакцыяй працоўных аб кнігах, якія павінны выйсці ў свет, уважліва аднесіцца да іх прапанов і пажаданняў, улічыць просьбы, а затым ужо складзіць заахвочвання яго Упраўленню кніжнага гандлю Міністэрства культуры БССР. На працягу года атрымавацца не так. У большасці выпадкаў да складання заахвочвання на новую літаратуру рабочыя кнігазнаўчыя сеткі адносяцца каляна, безадказна. Планы выдавецтваў да насельніцтва не даводзіцца, ляжаць у магазінах або на базях. Ва Упраўленне-ж кніжнага гандлю пасылаюцца неадпаведныя і нічым не абгрунтаваныя заахвочвання.

Хіба можна, напрыклад, паверыць, што для такой буйнай вобласці, як Гомельская, патрэбна ўсяго толькі 300 камплектаў новага двухтомнага збору твораў паэта А. Куляшова, на 500 экзэмпляраў названых кніг «Клад над зямлёй» (пра бульбу) і «Сто падушкіных рук», прыналежаць спецыяльна для школьнікаў? Невядома таксама, чым кіраваўся Мінскі аблігавандал, заказваючы для раёнаў вобласці ўсяго толькі 500 экзэмпляраў двухтомніка П. Броўкі, калі адзін Цэнтральны кніжны магазін у Мінску ў дзень сустрачы П. Броўкі з чытачамі прадаў звыш 70 камплектаў яго двухтомніка.

Не адзін раз даводзілася чуць скаргі адкасных работнікаў Магілёўскай вобласці на адсутнасць у кнігазнаўчай сетцы навукова-атэстычнай літаратуры, а так-

сама матэрыялаў аб насельніцтве аб выхадзе з друку кніг, брашур, выдучай прадукцыі. З гэтай матай неабходна скарыстаць і рэцэнзіі, і аналітыкі, і водгукі чытачоў аб найбольш цікавых выданнях, і рэкламандыйныя аніом літаратуры, і аб'явы. Усе гэтыя матэрыялы павінны рэгулярна змяшчацца ў газетах, часопісах, перадавацца па радыё. Прапаганда кнігі ў друку траба вёсці сістэматычна, з любоўю да літаратуры.

Іншая прагардажы і вуснай прапагандай кнігі. Актыўна ўдзел у ёй могуць прымаць агітатары, дакладчыкі, лектары, спецыялісты прамысловасці і сельскай гаспадаркі, настаўнікі, медыцынскія і іншыя работнікі. Аб паступленні новых кніг і брашур у магазіны, кіеўкі, бібліятэкі можна, напрыклад, аб'яўляць на сходах і нарадах, у час гутарак і лекцый, на занятках гурткоў і шкоў, у кіно, пры выдчы кнігу ў бібліятэках. Трэба падтрымліваць ініцыятыўу тых работнікаў кніжнага гандлю, якія рассяляюць спісы атрыманых кніг у школы, на прадпрыемствах, у МТС і калгасах, культасветустановах і сваім настаўным пакупнікам.

Практыка таксама паказвае, што траба часцей арганізоўваць сустрачкі пісьменнікаў з пакупнікам літаратуры, праводзіць у магазінах «дні новай кнігі», наладжваць канферэнцыі пакупнікоў-чытачоў у бібліятэках і клубах. Зразумела, што да такіх мерапрыемстваў траба сур'ёзна рыхтавацца.

У рэспубліцы ёсць нямала кніжных магазінаў і кіеўскаў, дзе працуюць людзі, якія ведаюць і любяць сваю справу. Яны скарыстоўваюць самыя настаяныя формы прапаганды і распаўсюджвання літаратуры сярод працоўных, душой хваляюць за дэверанім ім у частак. Вольны лепшы работнік кніжнага гандлю павінен настойваць на ўважлівае ўважэнне кнігі ў школах і клубах. Зразумела, што да такіх мерапрыемстваў траба сур'ёзна рыхтавацца.

Трэба часцей праводзіць метадычныя нарады работнікаў кніжнага гандлю па пытаннях рэкламна-інфармацыйнай работы, абмену вопытам распаўсюджвання кніг. Падводзіць на гэтых нарадах вынікі выканання сацыялістычных абавязанасцей.

Шырока прапаганда літаратуры павіна падмацоўвацца арганізацыяй актывунай работы па іх распаўсюджванню. Неабходна рэгулярна праводзіць кніжныя базары ў абласных і раённых цэнтрах, на прад-чальных установах, практыкаваць правядзенне «месячных кніг», «дня новай кнігі», «дня пазізі», «тыдня дзіцячай кнігі» і іншых масавых мерапрыемстваў. Асабліва ўвагу траба звярнуць на рас-віццё кнігастаны. Неабходна дабіцца, каб кожны кніжны магазін, кожны кіеў меў дастатковы актыв кніганом, які пра-даваў-б літаратуру на прадпрыемствах, у калгасах, МТС і саўгасах, навучальных установах, на вуліцах, у театрах і кіно, у пазялах, на прыстанях — усюды, дзе могуць быць пакупнікі.

Зараз наша краіна рыхтуецца да зна-мянальнай даты — 40-й гадавіны Вялікага Кастрычніка. З кожным днём шырыцца сацыялістычнае слаборніцтва ў гонар вялікага свята працоўных. Задача работ-нікаў кніжнага гандлю рэспублікі — ак-тыўна ўключыцца ў гэты ўрадавае слаборніцтва, дамагчыся ўравайна прапа-ганда і распаўсюджвання лі-таратуры ў масах.

Вялікае значэнне мае прапаганда кнігі ў пераходным дзень і па радыё. Важна, каб друк і радыё ў самых ро-настайных формах свечасова паведама-лі канцэртамі. Сумесна з бібліятэкай пра-ведзены літаратурны вечар на тэму «Вобраз В. І. Леніна ў мастацкай лі-таратуры».

Цяпер гурткі мастацкай самадзейнасці Дома культуры рыхтуюць праграму да 40-й гадавіны Кастрычніка.

І. САСНІН.

Да знамянальнай даты

Дзень рыхтуецца да саракагоддзя Ка-стрычніцкай рэвалюцыі Мазырскага гар-скага Дома культуры. Тут наладжваюцца розныя мерапрыемствы. За апошні час праведзены тэматычныя вечары па аб-мену вопытам наватараў вытворчасці прад-прыемстваў горада. Чыталіся даклады, ар-ганізаваліся выстаўкі. Калектыву мастац-кай самадзейнасці Дома культуры выступаў з

канцэртамі. Сумесна з бібліятэкай пра-ведзены літаратурны вечар на тэму «Вобраз В. І. Леніна ў мастацкай лі-таратуры».

Цяпер гурткі мастацкай самадзейнасці Дома культуры рыхтуюць праграму да 40-й гадавіны Кастрычніка.

Новыя творы Змітрака Бядулі

У аднае рукапісаў Цэнтральнай біблі-ятэкі Акадэміі навук Літоўскай ССР за-хоўваюцца невядомыя дагэтуль нашаму літаратуразнаўству вершы Змітрака Бяду-лі «Зорка», «Хворы хлопчык», «Праца», «Пяніца», «П'яніца», «Спелы восені», «Зоркі ззяюць, зоркі граюць...», «Траге-

дыя» (з Гейне), «Ноччу», «На небе зорка маляда...», «П'яніца», «Значныя песня», «А я ў сень пайду, у хвалодчык», «Зма-разі, Уміраюць бірозы...» Яны напісаны ў 1910—11 гг.

Там-ж захоўваюцца невядомыя вершы Змітрака Бядулі з цыкла «Арабескі» (ві-лескія ўспаміны): «На Замкавай гары», «На Беразе Віліі», «У гарах», «Касцёл св. Гіна», «Юлія», «Марыне С.ко», «Ру-ны жраюць», якія адносяцца прыблізна да 1915 года.

Усе гэтыя творы Змітрака Бядулі на-пісаны на беларускай мове і маюць знач-ную навуковую каштоўнасць.

В. КАВАЛЕНКА.

Старонкі гісторыі мастацтва

Здабыткі нацыянальнай харэаграфіі

Балет, як і опера, належыць да най-больш складаных музычных жанраў. Па-ўленне ў нацыянальнае мастацтва харак-тэрнічных спектакляў — сведчанне яго ста-ласці. У беларускім харэаграфічным ма-стацтве цікавыя спектаклі ствараліся ў вы-ніку аб'яднання намаганняў кампазітара і тэатра. Іх супрацоўніцтва спрыяла на-раджэнню беларускага балету. Калектыву тэатра оперы і балету доўгі час кландзіўся аб падрыхтоўцы спектакляў, багатых бе-ларускім танцавальным фальклорам і ха-рактэрным творчым асабнасцю рускай класікі, «Дэбядзінае возера», «Вахчысарайскі фантан» і іншыя выдатныя творы знамя-ўнялі мастацкую культуру тэатра, яго майстэрства і падрыхтавалі калектыв да пастаўкі нацыянальнага спектакля.

Кампазітар М. Кронпер напісаў балет «Салавей» (1939) па лібрэта Ю. Слоні-скага і А. Ермалаева (па матывах вядомай апавесці З. Вядулі). Назва «Салавей» была захавана як вобразная характэ-рыстыка галоўнага героя Сымона — пее-рыя народнага гора і шчасця.

Складанымі і працяглымі былі творчыя пошукі кампазітара і лібрэтыстаў, наву-кы яны знайшлі верны спосаб выкарыстан-ня багацця класічных традыцый і сучас-ным балетным спектаклям.

Кампазітар М. Кронпер пісаў: «Усе мм. атары спектакля, доўга шукалі прышын-на на якім павінен будавацца балет, белару-скі, па сваіх вобразах, танцавальны ў ба-летным, а не ў этнаграфічным сэнсе. Кан-чэнтнае рэдакцыя класікі і партытуры скла-двалася ў выніку доўгіх пошукаў аднаго музычнага і сцэнічнага стылю пераа-на

беларускага балету. Не ўтаю, што на гэ-тым шляху было нямала памылак і істот-ных змен, якія зрабілі музыку непазна-вальнай у параўнанні з першапачатковай задумай».

Першая рэдакцыя спектакля была слабай і драматычных адносінах. На-родныя танцы і абрады ў трэцяй дзеі, та-ксама як і танец маладой панны Ванды, не былі звязаны з сюжэтам. Танцавальная характэрыстыка Ванды не адпавядала во-браза галандскай польскай арматаркаты, якая з'яўлялася протэстам людзей. Геройка-памятніца Ванды не адпавядала во-браза галандскай польскай арматаркаты, якая з'яўлялася протэстам людзей. Геройка-памятніца Ванды не адпавядала во-браза галандскай польскай арматаркаты, якая з'яўлялася протэстам людзей.

Спектакль ставілі розныя па творчым вопыту і густу балетмайстры А. Ермала-ў і Ф. Лапухоў. Работа аповнага мела пры-чыновы памылкі, асабліва прыкметныя ў электрычным другім акце; балетмайстар у гэтую дзею ўвёў непатрэбныя трукі з лютэркам і «музычнай скрынкай». Сымон танцаваў безгэтуна пастаўлены танец «Чобаты». Усё гэта аніжала героіну цэн-тральнага вобраза.

У другой музычна-сцэнічнай рэдакцыі твор пабыў больш выразны змест і даклад-ны форму.

Балет пачынаецца паказам сельскай іды-ліі, калі жылце завалае героя і гераніі светлым, як сонечны майскі дзень. Аднак жорсткае рэчаіснасць бланітасна анічае-ляюць: становіцца прыгонны ператра-саля і беспраўных нявольнікаў. У сваю-часці героіў сталее думка аб барацьбе супраць гвалтаўнікаў.

У музыцы «Салавей» адлюстравалася героіка беларускага народа, яго багаты-ска сіла, жыцельства. Урачыстым па-лезам, бліскучым, але лёгкадумным ма-зуркам процістаўлены простыя, шчырыя народныя мелодыі.

Асноўная форма выкарыстання народнай песні — М. Кронперам — варыяцыйная. Многа яе напісана ў стылі народнай музыкі. Выкарыстаны беларускія на-родныя танцы «Лявоніха», «Юрачка», «Кры-жачок», «Бульба», «Лінок» і больш ста-ражытныя, якія вядомы на аснове апісан-няў, тэкстаў песні і запісаў рытмаў. У аснову новага танца «Ціноў» накладзена папулярная беларуская песня «Чаму-ж мне не пець», а карагод прыгонных дзі-чак — крававыя задушэнныя песні «Ты, чырвоная каліна» і «Перапелачка». Кам-пазітар зрабіў гэты танец арганічнай часткай музычнай драматыкі. Яна разві-ваецца ад лірыка-лілічнага першага акта праз багаты канфілітны і музычны фарбамі другі акт да кульмінацыі і дра-матычнай развязкі трэцяга. Тут асабліва поўна раскрыты духоўны свет героіў, іх прага свабоды і шчасця.

Дакладныя музычны характэрыстыкі дадзены Сымону, Зосьцы і гайдуку Мака-ру.

Лірычная і лютэцыйная Зоська паў-ляецца ўпершыню ча мелодыі «Полькі-Янкі». У працэсе нарастання драматычна-га канфіліту партыя паступова ўбага-чаецца гераічнымі рысамі. Думкі і пачу-цці Зоські выказаны ў поўным шчырага лі-рызма, цыклілі і яснасці меладыйным адажые з Сымонам.

Сцэна з балету «Князь-поезера»

Фота І. Салавейчыка.

«Салавей» быў пастаўлены А. Ермала-вым і аформлены мастаком В. Матурыным. Вядомыя як выдатны творец Вялікага Эста-ра Саюза ССР, Ермалаў у спектаклі пака-заў ахвочнасці балетмайстра і рэжысёра. Беларускі танец, пастаўлены ім, глыбо-ка эмацыянальна і дынамічна.

«Лявоніха», «Юрачка» і іншыя танцы жабылі яркую сцэнічнасць і глыбокі с-жэты сэнс. «Лявоніха», якая выконваец-ца «стрыма накланеннямі» — дзецьмі, дор-слымі і старымі, потым гурму і жыцера-аднасці. «Юрачка» — цікава вышывае-танцавальнае апавяданне аб вясковым хлопцы, які адкіле алявінны дзіўчак. Прымысловыя значэнне мае работа Ер-малаева над узабагачэннем мужчынскага танца. Гэта спрыяла творчым рэсці салі-

ста С. Дрэчын, які выступіў у ролі Сы-мона.

С. Дрэчын ужо быў падрыхтаваным для выканання галоўнай партыі. Ён сцэнічна прымаваў, з яркім тэмпераментам і, што асабліва важна, з багатай унутрай і вонкавай тэхнікай. Беларускі глядач ужо бачыў яго раней у партыі юнага салдата Франца («Капелія»), у ролі татарскага хана Прыя ў «Вахчысарайскім фантане». Задуманы і шыры ў першай, па-на-новому светлай карніне балету. Сымон у сцэнах з гайдукам і Макарам раскры-ваецца па ўсёй красе непераможнай сілы, як мужны народны багатыр. Яго тэмпера-ментны танец — гэта харэаграфічнае апавы-данне аб палымым каханні да Зоські і душэўных пакутах героя. Глыбокае па-чужце буіна кімеліла ў сэрцы юнака. Пяшчотны ў каханні, Сымон С. Дрэчын быў страшны ў гневе. Яго драматычныя перажыванні раскрыліся ў аджыі з Зось-кай, у варыяцыях, у гераічным танцы з кандылібрамі. Геройка-рамантычны побарз Сымона ў выкананні Дрэчын — здабыткі беларускага харэаграфічнага мастацтва.

У вобразе Зосі выступіла таленавітая салістка А. Нікалаева, якая была ўжо тады вядома глядачу па ролях Таў-Хоа («Чыр-воны мак»), Сванільды («Капелія») і За-рэмы («Вахчысарайскі фантан»). У поспе-ку спектакля заслуга і майстэрства бе-ларускага сцэнічнага танца Ю. Хірска і Т. Уоунавай. Артысткі разам са старымым беларускім балетмайстрам К. Алексавічам доўга абіралі, апрацоўвалі і прапавяда-валі беларускі танцавальны фальклор, які быў трыма выкарыстаны ў балете «Сіла-вей».

Пасля вайны балет быў адноўлены ў сцэнічнай рэдакцыі К. Мулера (мастак П. Масленікаў). Паглыбілася галоўная та-ма спектакля — барацьба народа супраць прыгнатычнаў і іх халодна-гайдукоў. Уважэнне ролі парода наблізіла твор да перакарніцы — апавесці З. Вядулі. У но-вай рэдакцыі шырока скарыстаны музы-чны і танцавальны фальклор — істотнейшы

На сцэне—гераічная камедыя

Падае, якія знайшлі адлюстраванне ў гераічнай камедыі А. Гладкова «Даўным даўно», пастаўленай Мінскай драматычнай тэатрам (рэжысёр В. Шураў), сапраўды далёка ад нас. Але далёка не па часу, а не па духу, баявому, аптымістычнаму. Гэта яркая і робіць наш час сучаснаму і адзінадушнаму пудуўню рэжысёраў 1812 года Шура Азараву. Гераічна п'есы знайшла ў асобе артыста В. Кабатнікава чужага і вернага тлумачальніка ролі.

Ні на мінуту не павідае нас адчуванне вялікай мастацкай праўды вобраза, які ўасоблены артыстам. Аднак галоўная вартасць выканання ролі ў тым, што гераічна паказваецца не толькі ўсебакова, шматгранна, але і ў настолькім развіцці складанага характару. Шлях Азаравы Шуры—ад летуценнай дзяўчынкі, якая вырастае ў глушы маітка свайго бацькі, маёра ў акупацыі, да ўважанага прафэсара ўдзячнага пудуўню апаганізму з рук самага Кутузава—паказаны пераканаўча.

В. Кабатнікава глыбока раскрывае думачны стан Шуры. Артыстка не баіцца паказаць сваю гераічную звычайна дзяўчынку—наўняй і крыху смешнай у сваім жадаці здавацца дужэйшай і старэйшай, больш мужнай і вытрыманай.

Рэдка якой артыстцы, якая іграе гэтую ролю, удаецца пазбегнуць фальшы і сентыментальнасці ў сцэне з дзяцкай (першы акт), меладраматычна ў сцэне развіцця з дзяцкай, у родным доме. Кабатнікава ж праўдзіва, шчыра ў гэтых сценах імяна дзякуючы таму, што ў ёй арганічна пераплятаюцца такія, здавалася б, несумяшчальныя рысы, як мужнасць і жаночасць, упартая воля і мяккасць, працата і хітраватасць, бясстрашнасць і баязлівасць, і бездапаможнасць у штодзённым жыцці. Насмешліва і сардэчна, ласкава і строга, паслухмяна і ўпартая—такія Шура Азаравы ў тэлевізійным выкананні В. Кабатнікава.

Ігра артыста вызначаецца багаццем адценняў, дэкасаю і натуральнасцю эмацыянальных пераходаў, выразнасцю інтанацыі. Усё гэта гаворыць аб творчай сталасці. Калі дапаць да гэтага выразную прыналежнасць Кабатнікава, дык зразумела, чаму спектакль, пры ўсім яго не-

дахопах, надзвычай цёпла прымаецца глядачамі. І можа імяна таму, што ў асобе В. Кабатнікава тэатр знайшоў пудуўню вытанчанага і зразумелага, ярка выстунаюць недахопы спектакля, асабліва прыкметна неадэкватнасць выканання некаторых ролей. Нават такі вопытны і цыявы акцёр, як С. Бульчын, у ролі Кутузава, нягледзячы на мноства ўдала знойдзеных дэталей, менш пераканальны, чым хацелася б.

Не адваляючы і артыст І. Мядведзю (паручык Ржэўскага). Увесь час нас не пакідае жаданне, каб у Кабатнікава быў больш адважны партнёр. Акцёр прамерна акцэнтуюе грубасць, развітанасць «нагоў», акалічана агучыла не мае з наўмыснай гусарскай развітанасцю, прагатай навоўваў у тых, у чыіх грудзях пад гусарскім меншам б'юцца вялікае сэрца патрыяты, а пад высокім кіраван утойваўся светлы розум.

У вобразе Ржэўскага, створаным І. Мядведзем, на другі план адступаюць такія важныя рысы, як сумленнасць, чыстасардэчнасць, вернасць абавязку, унутраная высокароднасць—рысы, якія вабяць Шуру. І яшчэ адно—самае галоўнае. Шуру Азараву здзівілі ў Ржэўскім не столькі яго бясстрашнасць, зацікаўнасць «гусарскай» манеры, колькі глыбокая любоў да Радзімы, дэла вяртання якой ён, як і Шура, гатовы аддаць жыццё. Вось гэтая высокароднасць, нажаль, недастаткова ярка і пераканальна даносіцца акцёрам.

Дарчы, В. Кабатнікава вельмі выразна паказвае момант нараджэння ў Шуры глыбокага пацуду да Ржэўскага. І гэты момант не вынікае супадае з «акрышчэннем» у Ржэўскім таго, што складае сутнасць яго натуры,—валікі патрыятызм за знешняй браватай, дзіоў хітраваці і наўмыснай грубасцю.

Аб гэтым можа не варта было б так шмат гаварыць, калі б з прычыны неглыбокай трактоўкі вобраза Ржэўскага не трапіў вобраз гераіні—Шуры Азаравы. Нека не зусім вяршы ў яе вялікае пацуду да такога Ржэўскага.

Гэты рухачы пачатак—валікі патрыятызм—значна ярчэй выявіўся ў тактоўным стрыманым і ў той-жа час пераканальным выкананні артыстам А. Рудавым ролі Пельмава. Прынава і яго партнёра Ю. Гальперіна ў ролі Луізы Жармон. Яна стварыла глыбока чалавечны вобраз французскай артысткі, якая апынулася ў Расіі другою радаю, а ў партызанскім атрадзе—людзей, намагаюцца больш блізка і па духу, чым суцэльнымі. Аднак і ў яе выкананні ёсць адно «кале»: артыстка не вельмі добра сылава.

Нагоў трэба сказаць, што вобразы гусарскіх афіцэраў партызанскага атрада (А. Рудавы, выклікаюць пацуду незадаволенасці. Вельмі ўжо ўсе яны проста-лінейныя. Іх цяжка адрозніць ад аднаго, хоць гэта-ж розныя людзі, у якіх розны дэс, неаднолькавы характары.

З хвалюючым цікавостям паўднёна Давыда Васільева, правобразам якога быў слаўны паэт і воін Даміні Давыдаў. Але М. Бярэзін, на наш погляд, іграе не тако гераю. У яго выкананні, як нам здаецца, пераважае поза, неадэкватная праслаўленаму партызанскаму палкоўніку. У выкананні акцёра прамерна фата аддзена камедыяльным, а не драматычным элементам ролі. У спектаклі гэта нешта сярэдняе паміж гераічнай камедыяй і аперетай.

Аперэтычна і граф Нурын (С. Яворскі) і мюзік Шуры, і асабліва, французскія афіцэры Дамп'е і Арманьяк (В. Сівіцкі і В. Кудраўна).

Спектакль, пры наўнясці станоўчых акасаў, на наш думку, не падняўся да гераічнай камедыі. Ён па зразумелых прычынах не здолеў стаць і аперетай, хоць шэраг сцэнічных дэталей сведчыць аб імкненні рэжысёра да гэтага. Можна прывесці прыклады зусім неапраўданых, чыста фарсаваных трукі, якія мяжуюць з клоунадай.

На зусім адваляючы і афармленне В. Тамань. Калі касцюмы могуць задаволяць, дык інтэр'ер грашчыць прамернасцю

Вынікі багатых уражанняў

бываючых падрабязнасцей, якія непатрэбны і часам перашкаджаюць акцёрам. Асабліва цяжка гаварыць аб мюзіцы. Не даводзіцца размажываць на мюзіку ў спектаклі і мюзіку да спектакля. Арганічна песьняк Шуры ў першым акце менш натуральна гучыць у чацвёртым. Але трэба аддаць і тут належнае густу і пацуду меры Кабатнікава: яна хутка (і гэта праўдзіва) пераходзіць на рэчытывы, які зусім да месца тут як успамін аб развітанні з дзяцкай, з родным домам.

Менш удаа выканавецца гусарскае песьня-лейтматыў «Даўным даўно». Гэта тлумачыцца тым, што акцёр, які выконвае ролі гусарскіх афіцэраў, неадэкватна валодаюць пеўчай культурай. Але гэта яшчэ не галоўная бля. Арцёр часам залгвае галасы выканаўцаў. Унікае лютанне: навошта спатрэбіўся тэатру арцёр, які сам надзвычай «шумны» выкананнем не толькі не дапамагае глядачу ўвайсці ў атмасферу наступнага акта, але змяняе і тое ўражанне, якое пакідаюць акцёры ў напярэдняй дзеі.

— Дык, значыць, дрэнны спектакль?—здаецца, пытае глядач, які сабраўся іці ў тэатр.

— Цірэ, абавязкова ірэіе,—хоцця адказаць яму.—Хоць-бы дэла таго, каб убацьчы пудуўню рускую дзяўчыну Шуру Азараву і пацуду праўдзіва гісторыю аб яе гераізме. Захопленыя іграй артыста і тым добрым, што ёсць у спектаклі, мы прабыцце тэатру пудуўню неадэкватнасць гэтага сцэнічнага твора.

Тамара ВУШКО.

На здымках: у ролі Шуры Азаравы—арт. В. Кабатнікава, у ролі Кутузава—арт. С. Бульчын.

Вынікі багатых уражанняў

Два месяцы студэнты трэцяга курса мастацкага факультэта Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута знаходзіліся на будаўніцтве Васільевскай ДРЭС на летній вытворчай практыцы.

У жыцці і працы вялікага калектыву будаўнікоў маладыя графікі і жывапісцы знайшлі шырокае тэма і вобразы для сваёй работ.

Студэнт-графік Л. Асецкі выбраў тэму: «Мантаж торца галоўнага корпусу электрастанцыі». На гэтым адкасам участку работы талі паспяхова працавала мастацкая т. Самаштава. І малады мастацкі прысудзіў ёй спакурава.

Ю. Выхадцава, напрыклад, зацікавіла драбленне камені. Гэты механізм у працы цяпер зусім вываляў робачага ад цяжкай працы.

Жывапісец В. Ганчароў, які атрымаў ацэнку на VI Сусветным фестывалю моладзі і студэнтаў за свае творы, што экспанаваліся на выстаўцы ў маі гэтага года, напісаў эскіз «Перад пачаткам работ». М. Лісоўскі зрабіў шмат удальных партрэтаў замалевак дзяцей рабочых, школьнікаў.

У цікавым і амястоўным эскізе М. Наіліцкага адлюстраваны момант радаснай сустрэчы дэмабілізаваных воінаў на адным з аб'ектаў гораўскага, якія толькі што прайшлі з рабцоў Совецкай Арміі працаваць на будоўлі.

Вынікі двухмесячнай практыцы прынеслі студэнтам вялікую карысць. У іх работам, якіх налічваецца да 700 (эскізы, здымкі і замалеўкі) адлюстравана ўсебакова працоўная дзейнасць калектыву будаўнікоў Васільевскай ДРЭС.

Гэтыя работы паслужаць студэнтам у далейшым каштоўным матэрыялам для напісання вялікіх палатноў аб будоўлях шостага п'яцігодкі.

Адначасова студэнты прымалі актыўны ўдзел у грамадскім жыцці калектыву будаўнікоў. У прыватнасці, яны намялявалі наглядную схему ліній электраперадач у напрамку Магілёва, Бабруйска і да сталіцы нашай рэспублікі—Мінска.

Імі-ж напісаны для клуба і школы вялікія партрэты В. І. Леніна, Н. С. Хрушчова і Н. А. Булганіна.

Большасць лепшых работ студэнтаў вышлеваны ў залах школы ў гарадскім пасёлку Шацілі. У кнізе водгукў наведвальнікі выстаўкі пакінулі шмат станоўчых водгукў аб творах маладых мастакоў.

Н. СМАРОДЗІНСКІ.

У армейскім літаратурным аб'яднанні

Пры акруговай ваеннай газеце «Во славу Родины» працуе літаратурнае аб'яднанне. У яго ўваходзіць каля 50 маладых літаратараў. Не раздзяліў у маладым жыцці ўважанае абмеркаванне сваіх твораў.

Надаюць тут абмеркаванні вершы маладых паэтаў Я. Крупенкі і В. Костылева, а таксама апавяданне І. Чарных «Змяляк». На паслядніх праводзіцца заняткі з маладымі. Не так даўно прагата лекцыя «Партыя і п'ятыя развіцця савецкай літаратуры і мастацтва».

І. РОДЗІН, член літ'аб'яднання.

З дарогі—у дарогу

Вярнулася з гастрольнай паездкі эстрадна-цыркавая брыгада. Яна дала 200 канцэртаў для калгаснікоў Гродзенскай, Маладзечанскай, Віцебскай і Гомельскай абласцей. У праграме брыгады фелетоны і інтэрмедзі. Цёпла прымалі глядачы байкі Э. Валасевіча ў выкананні артыстаў Э. Сясовай і Г. Вандарэўскага. У складзе брыгады—спевакі Л. Юткіна, А. Кардэмон і аслак-атлет В. Чуб.

Цяпер ансамбль рыхтуе новую праграму, прысвечаную 40-гадоваму Кастрычніку. Гэта літаратурна-музычны кампазіцы «Гаворыць Мінск», «Свята ў калгасе» па вершах С. Дзяржына, вершаваным фелетонам А. Бялявіча «Галава». У склад брыгады увайшло новае акалінае трыя спясеў Логінавых.

У хуткім часе ансамбль зноў выдзе ў калгасны рэспублікі.

штодзённым жыцці. Насмешліва і сардэчна, ласкава і строга, паслухмяна і ўпартая—такія Шура Азаравы ў тэлевізійным выкананні В. Кабатнікава.

Ігра артыста вызначаецца багаццем адценняў, дэкасаю і натуральнасцю эмацыянальных пераходаў, выразнасцю інтанацыі. Усё гэта гаворыць аб творчай сталасці. Калі дапаць да гэтага выразную прыналежнасць Кабатнікава, дык зразумела, чаму спектакль, пры ўсім яго не-

Хроніка культурнага жыцця

Мастацка-метадычная агітбрыгада

Пры Гродзенскім абласным Доме народнай творчасці створана мастацка-метадычная агітбрыгада. У яе ўваходзяць лепшыя ўдзельнікі мастацкай самадзейнасці горада Гродна і вобласці.

Днямі адбыўся прагата канцэрта агітбрыгады. Праграма складалася з адукацыйна-адукацыйнага тэатраў, танцаў, жанаіраў і шыкава канферансаў, і мастацкае чытанне, і сольныя спяванне, і танцавальныя нумары.

Агітбрыгада будзе выступаць у калгасках, сельскіх клубах і рабных дамах культуры. Акрамя выступленняў, яна ака-

жа метадычную дапамогу сельскім гурткам мастацкай самадзейнасці.

М. КАЛАЧЫК.

Выступленні артыстаў

П'есе «Позняе каханне» А. Астроўскага паказваў на сцэне Парыжскага раённага Дома культуры Чэрнігаўскага абласнага музея-драматычнага тэатра імя Т. Шубэўскага. У раённым Доме культуры і будаўнікоў Васільевскай ДРЭС, а таксама ў радзе калгасных выстаўкі. Вабруйскай перадае калгасны тэатр, які паказваў п'есу «Раскідаўся гняздо» Я. Купалы, і дзяржаўны тэатр Мяркельскай ССР.

Група салістаў Беларускага тэатра оперы і балету выступала ў клубе будаўнікоў ДРЭС, у калгасках «Новы свет» і імя Сталіна.

І. ВЕРАС.

На гастроліх у Віцебску

У Віцебску пачаў гастролі Сызранскі дзяржаўны драматычны тэатр. Ён паказвае шырокае мастацкае «Машына» А. Афінагенава, «Апошняя ахвяра» А. Астроўскага, «Калі цвіце акацыя» Н. Віннікава і іншыя.

Тэатр наладзіць таксама выязныя спектаклі ў раённыя цэнтры вобласці.

элемент у лепшы партрэтаў гераю. Ён уважачы класічным тэма, надаў яму выразны нацыянальны характар.

Паглядзім ідэяны акцэнт і сацыяльна матывы, удакванена драматычна б'ялету. Больш дзейсны стаў танцаў, у якіх гучаць матывы вольнасці і пратэсту супраць прыгонніцтва. Валетмайстар К. Мулер падкрэсліў тыя рысы гераю, якія паказваюць іх эмагарамі за народную праўду супраць перамагалаў. Паглядзіўся псіхалагічны малюнак вобразаў, стаў больш выразным сюжэт.

Атрача старых выканаўцаў галоўных партый, у спектаклі выступілі маладыя салісты Л. Ражавава (Зоса), В. Міронаў (Сымон) і В. Карпілава (Марыціява). Якімі сатырычнымі фармамі былі намалаваны вобразы французска-настаўніка балерыні (Н. Турчы), ганарлівага пані Ванды (Н. Млазінскага) і жорсткага панскага гайдука (Н. Вепранекі).

«Салавей»—першаа ўдалаа «праба пра» беларускіх кампазітараў у галіне п'ес для іх жанра і паверка сталасці творчага калектыву тэатра. Алінак спатрэбіўся значны час, пакуль нацыянальнае гераю зноў з'явілася на беларускай балетнай сцэне.

У асноўне сюжэта другога беларускага балету «Князь-возер» В. Залатарова—матывы народных легенд і паданняў. Драматызм М. Клімоніч пры ўдзе балетмайстра В. Выйнава напісаў на аснове фальклора арыгінальнае, цікавае лібрэта. Драматычна лінія твора вельмі выразная. Падзеі ў ім падначалены асноўнаму канфілікту, і іх развіццё не стрымліваецца пачобнымі эпізодамі і дэталімі.

Наследуючы традыцыі русеняга класічнага балету, В. Залатароў сімфіянаваў свой твор. Сімфіянавае развіццё вобразаў, адзіства тэматычнага матэрыялу нададо мюзіцы стройнасць і закончанасць формы. Адзіства стылю—адменная асаблівасць балету. Асноўныя вобразы атрымалі дакладную мюзічную характарыстыку. На-

дэяка—спачатку бескалатная, жыццерадасная дэкаса: гэтым вобразам драматызацыя, у ім паўляюцца матывы гневу, пратэсту, гераіці. Дэла вывадзена Надзеіні робіць падвэйні Васіль. Уся варажба Хмары задана з Надзеінай.

Ярка акрэслены вобраз князя, які дамагаецца каханна Надзеіні. Ён жорсткі дэпарт, князь увавабляе змрочны, валасны пачатак у спектаклі. Ён дзейнічае гвалтам і аброўй. Мюзічна-спэнічная характарыстыка князя дапаўняе паказам яго акружэння, асабліва выразна рэагента ў карціне дэкаса разгуду і валічанага танца п'яных дзуржнікцаў.

Грубай і каварнай сіле князя і яго дзуржнікам ў балете супрацьстаюць Ядзіці Васіль—верны сын народа. Яго мюзічная тэма вытрымана ў светлых фарбах. Тут мюзічнае, высокароднасць спалучаюцца з чысцінёй лірычных пацудуўняў.

Шырока пададзены ў першай дзеі народныя спэні. У выкарыстанні фальклору (напрыклад, свята Івана Купалы) В. Залатароў прапавіў багата выдумкі і вынаходлівасці: маладзюна мюзічна, арганічна звязана з народнымі танцамі. Абрадывы спэні, варагоды, танцы вакол кастра, мюзічна гудонікаў, танец дэкаса, «Юрачка», «Крыжачок» і іншыя напісаныя са сапраўдным майстэрствам і добрым густам.

У танцавае другога, трэцяга і чацвёртага актаў («Лягошкі», «Таўкашкі» і іншыя) кампазітар выявіў ілгі аркестраны талент: бліскучую ілгу тэмбраў і рэчытываў, маладзюнае супастаўленне асобных гукаў, светлы гармонію і віртуознае вар'яванне тэм. Фантастычныя вобразы з'яўляюць у спектаклі таксама віднае месца (трэцяя дэка і пятыя карціны). Спалучэнне рэалізму і фантастычнага свету традыцыйнае ў беларускай мюзіцы. У операх «Кветка пшчаны» і «Машыка» элемент фантастыкі таксама займаюць значнае месца. Гэта сведчыць аб аднасці балету са стылем іншых беларускіх манументальных твораў.

аб выразавай нацыянальнай спеасаблівасці яго мюзіцы.

У «Князь-возер» ёсць таксама фальклорныя матывы, характэрныя для рускіх класічных твораў: Сянягачка растуе, Людзіла засынае. Надзеяка камяне. Як у рускіх операх і балетах ёсць злыя і светлыя фантастычныя, казачныя сілы, так і ў балете «Князь-возер»—вмрочныя і добрыя сілы. У трэцяй дзеі многа арыгінальных тэмбраў—валды русалка, танцы духаў дэс, чарота і іншыя. Валды русалка напісаны ў традыцыйна А. Глазунова. Шыкава мюзіка «Націненне паларыцаў» напісана ў стылі нацюрна, які нагадвае ашюд А. Глазунова «Ноч».

Народныя вобразы і масавыя спэні ў «Князь-возер» характарызаваюцца нацыянальнымі пэсоніямі і танцавальнымі мелодыямі. У драматычных, фантастычных і лірычных эпізодах кампазітар карыстаецца іліца і элементамі выразнасці, удаквічэння пэсоніям рамантызму (аджыб Надзеіні і Васіля, Надзеіні і князя, спэні трэпага актэра). Гэтыя мюзіка надзвычай блізка рускай мюзіцы. Асабліва адчуваецца стыль аджыбнасць «Князь-возер» з творчасцю «Магутнай кучкі».

Спектаклі «Князь-возер» ў 1949 г. была прысуджана Сталінскага прэмія. Голнась лаўрэатаў Сталінскай прэміі атрымалі В. Залатароў, С. Драчын, К. Мулер, А. Нікалава і С. Нікалаў (мастак).

Значны творчы удач у спектаклі дажычулі старэйшы майстар танца А. Нікалава і малады балерына Л. Ражавава ў ролі Надзеіні. Танец Нікалавай псіхалагічна выразны, ясны па думцы, гарманічна, тэхнічна дасканалы. Гэтыя элементны майстэрства артыста ў сінтэзе складаюць мастацкі характар, у якім з добрым густам выкарыстаны элементны класічнага і нацыянальна-эпіграфічнага танца. Артыстка выдэла пацудуўня, аграбны вобраз. С. Драчын у партыі Васіля—юнак, шчыры ў каханні да Надзеіні, прычымно і абароне народнай праўды. Мастацтва

Дзуржыма было аднолькава дасканалым ў спэнах, дзе ён прапавіе багату ўнутраную акцёрскую тэхніку, і ў карцінах, у якіх дамінуе віртуозны танец.

Творчыя здыбкі стальных мастакоў спрыялі ўважанаю таленту маладых салістаў, Л. Ражавава і В. Міронаў у вобразах Надзеіні і Васіля раскрыві юнацкую свежасць пацудуўняў, драматычныя перажыванні.

Напэнішымі сцэнічнымі рэалісты балету «Князь-возер»—«Аповесць аб каханні» і «Палымныя сэрца»—новыя па мюзічнаму матэрыялу. Напісана для новых вар'янтаў мюзіка не вызначаюцца асабліва арыгінальнасці і таму гаварыць аб узнікненні новых беларускіх балетаў нова дэставоўных паэтаў.

Аднак у час апошняй дэкады беларускага мастацтва і літаратуры ў Маскве былі паказаны трыя вар'янт балету—«Палымныя сэрца» (балетмайстар А. Ермалаў, мастак С. Нікалаў, дырыжор І. Гітгар), Нягледзячы на неадэкватнасць гэтага вар'янта ў параўнанні з асноўным, сталінін друка аджыбну ўдзільную работу тэатра і майстэрства выканаўцаў галоўных партый.

У пачатку 1940 г. відным кампазітар Д. Кабалеўскі напісаў для беларускага тэатра вядомы балет «Залатыя каляны» (лібрэта В. Памешчыкава і А. Ермалава). У аснове лібрэта знаходзіўся сюжэт папулярнага кінофільма «Трактарысты». Дзеянне асобы—рабочыя і работніцы саўгаса, трактарысты, выкаваў моладзь. У творы было многа камедыяных ілгучай, якіх лірычных спэні.

Д. Кабалеўскі шырока карыстаўся «Лявошчу», «Юрачку», «Мішэліну» і іншыя народныя тэмбра. Вобразы былі наддзены ірэдныя тэмбра характарыстыкай, заснаванай на беларускім танцавальным матэрыяле. Аднак у сувязі з ацэнкай вайнароў балет, нажаль, застаўся незакончаным.

Выдапная ўкраінская пісьменніца

Наша грамадскасць адзначае юбілей вялікай ўкраінскай літаратуры Марка Ваўчка. Сто год таму паезд у Санкт-Пецярбург выйшла ён п'есе «Народныя апавяданні», а 10 жніўня 1907 года пісьменніца памерла каля горада Нальчыка ў Кабардзе.

Марыя Александровна Вілінская нарадзілася 22 снежня 1834 года ў вёсцы Екацерынаўка на Орлоўшчыне, у сям'і рускага афіцэра. У 1845—1848 гг. яна вучылася ў Харкаўскім пансіёне, дзе ўпершыню пазнамаілася з украінскай мовай і культурай.

Вярнуўшыся ў Орел, Марыя Вілінская ў доме сваёй цёткі сустракаецца з відным прадстаўнікам рускай прагрэсіўнай інтэлігенцыі—пісьменнікам Лековым, фалькларыстам Кірэўскім. Там будучая пісьменніца пазнамаілася і з відным украінскім этнографам Панасам Васільевічам Марковічам, жонкай якога яна стала потым.

Марковічы жылі ў Чэрнігаве, Кіеве, а з 1856 года Панас Васільевіч выкладаў у Немеіраўскай гімназіі п'яцёрнай Вілініцкай вобласці.

Марыя Александровна глыбока вучылася жыццю ўкраінскага народа, яго мову, быт, пэні, легенды. Ужо ў 1854 годзе запісаны ён украінскія народныя пэні былі апублікаваны ў зборніку Амвросія Метайнскага.

У Немеіраў Марыя Александровна пачала сваю літаратурную дзейнасць. Марка—скарочана ад прозвішча Марковіч, а Ваўчок—вёска наліваў Немеірава, дзе пісьменніца вучылася жыццю заняволеннага ўкраінскага сялянства.

Тарас Шэўчынка, вяртаючыся пасля дзесяцігадовай саадатчыны, запісаў у дэнічку: «...неабходна будзе ёй напісаць п'есе і падакванца ёй за прынесены радасць ад чытанна яе натхнёнай ілгіні». У сваім вершы «Марку Ваўчку» паэт называе ёе сваёй дацюю, «ціім пракокам і выкрывальнікам жорсткіх людзей прагных». Сваёй «Кабара» Тарас Шэўчынка ў 1860 годзе прывясціў пісьменніцу.

«Народныя апавяданні» былі перакладзены на рускую мову пры ўдзе І. Тургенева, які ў сваёй прамове высока ацэніў мастацкія якасці кнігі.

Увесь рэвалюцыйна-дэмакратычны лагер вітаў дэбют дваццятыхгадовага пісьменніцы. Герцын, Чэрнышэўскі, Дабралюбаў гаварылі аб творах Марка Ваўчка, як аб выдатнай літаратурнай з'яве. Дабралюбаў падкрэсліваў у сваім артыкуле, што «кніжка Марка Ваўчка адпавядае расійскай рэалісці, апавяданні яго закрываюць надзвычайна важныя бакі народнага жыцця», што іх відыць рука «святыхна майстра і глыбокае, сур'ёзнае вывучэнне прадмета».

Рэвалюцыйны дэмакрат і рэаліст, Марка Ваўчок адлюстравала суровую, іраўду, лагачасна рэалісці, яна раскрывае антаганістычныя ўзаемаадносіны паміж пэні і прыгоннымі, паказала сялян сумленным, працавітым, чыстым да чужага гора, а памешчыкаў—разбэшчанымі, жорсткімі, прагнымі эксплуатаатарамі.

У 1859 годзе пісьменніца прыязджае ў Пецярбург і абіжаецца з рускімі літаратарамі—Некрасавым, Тургеневым, Пешчарыным, Чэрнышэўскім. У тым-жа годзе яна выязджае за мяжу, дзе і жыць вёсем год. І там Марка Ваўчок уважліва вучылася жыццю. У сваіх нарысах «З Парыжа» расказвае чытачам аб жорсткіх сацыяльных кантрастах ў заходнеўрапейскім буржуазным грамадстве.

У Парыжы Марка Ваўчок блізка знаміцца з Густавам Фаберам, Жорж Санда і іншымі. Яна сама прымае дэспіны ўдзел у французскіх выданнях, пакідае след і ў французскай літаратуры. Не апавяданне «Маруся» ўваходзіла ў школьныя праграмы ў Францыі ў XIX стагоддзі.

У Парыжы яна папулярнае ўкраінскія пэні—яе ўдзельна быў паказаны на мюзіку шэраг пэні ўкраінскага народа.

У канцы 50-х гадоў абвострылася ідэяная барацьба паміж рэвалюцыйнымі дэмакратамі і лібералам, Тургенев і некаторыя іншыя пісьменнікі выйшлі з раз'яднаў рэспублікі.

Наша грамадскасць адзначае юбілей вялікай ўкраінскай літаратуры Марка Ваўчка. Сто год таму паезд у Санкт-Пецярбург выйшла ён п'есе «Народныя апавяданні», а 10 жніўня 1907 года пісьменніца памерла каля горада Нальчыка ў Кабардзе.

Марыя Александровна Вілінская нарадзілася 22 снежня 1834 года ў вёсцы Екацерынаўка на Орлоўшчыне, у сям'і рускага афіцэра. У 1845—1848 гг. яна вучылася ў Харкаўскім пансіёне, дзе ўпершыню пазнамаілася з украінскай мовай і культурай.

Вярнуўшыся ў Орел, Марыя Вілінская ў доме сваёй цёткі сустракаецца з відным прадстаўнікам рускай прагрэсіўнай інтэлігенцыі—пісьменнікам Лековым, фалькларыстам Кірэўскім. Там будучая пісьменніца пазнамаілася і з відным украінскім этнографам Панасам Васільевічам Марковічам, жонкай якога яна стала потым.

Марковічы жылі ў Чэрнігаве, Кіеве, а з 1856 года Панас Васільевіч выкладаў у Немеіраўскай гімназіі п'яцёрнай Вілініцкай вобласці.

Марыя Александровна глыбока вучылася жыццю ўкраінскага народа, яго мову, быт, пэні, легенды. Ужо ў 1854 годзе запісаны ён украінскія народныя пэні былі апублікаваны ў зборніку Амвросія Метайнскага.

У Немеіраў Марыя Александровна пачала сваю літаратурную дзейнасць. Марка—скарочана ад прозвішча Марковіч, а Ваўчок—вёска наліваў Немеірава, дзе пісьменніца вучылася жыццю заняволеннага ўкраінскага сялянства.

Тарас Шэўчынка, вяртаючыся пасля дзесяцігадовай саадатчыны, запісаў у дэнічку: «...неабходна будзе ёй напісаць п'есе і падакванца ёй за прынесены радасць ад чытанна яе натхнёнай ілгіні». У сваім вершы «Марку Ваўчку» паэт называе ёе сваёй дацюю, «ціім пракокам і выкрывальнікам жорсткіх людзей прагных». Сваёй «Кабара» Тарас Шэўчынка ў 1860 годзе прывясціў пісьменніцу.

«Народныя апавяданні» былі перакладзены на рускую мову пры ўдзе І. Тургенева, які ў сваёй прамове высока ацэніў мастацкія якасці кнігі.

Увесь рэвалюцыйна-дэмакратычны лагер вітаў дэбют дваццятыхгадовага пісьменніцы. Герцын, Чэрнышэўскі, Дабралюбаў гаварылі аб творах Марка Ваўчка, як аб выдатнай літаратурнай з'яве. Даб

Проста аб ім

(З успамінаў пра Кузьму Чорнага)

Кузьма Чорны як мастак у вышэйшай меры валодаў адной надзвычай каштоўнай якасцю, уласцівай усім без выключэння вялікім пісьменнікам-рэалістам: ён вельмі жыва, я-б нават сказаў—фізічна востра, уяўляў рэальныя, бытавыя «мадалі» тых надзей і героўў, аб якіх апавядаў у сваіх творах. Для Кузьмы Чорнага не існавала ідэй або тэм, штучна «вылучаных» з цэласнага многаводнага патоку жыцця, не ўвасобленых у неаўтарныя чалавечыя характары. І толькі тады, калі шырока, сацыяльна значная тэма становілася карцінай, бытам, канкрэтным чалавечым псіхалагіем, толькі тады паўстаў на стале чысты ліст паперы, і рука пісьменніка выводзіла першыя радкі апавесці або рамана.

З гэтай рысай пісьменніцкага таленту Кузьмы Чорнага—наўвясцую жывой, графічна творчай фантазіі, уласцівай, як сказана, яго выдатным настаўнікам на мастацтва,—звязана другая і вельмі індывідуальная асаблівасць нашага рамана: называць праваўты і арганізацыі, Кузьма Чорны нярэдка губляў перад багачам і рэзультатамі карцін, якія нарадзіліся ў яго свядомасці. Задумкі спрачаліся паміж сабой, часта вышкілаў адна другую нават і тады, калі ажыццяўленню той ці іншай тэмы было адана безліч часу, шмат напружанай творчай працы.

Была, пацучы ў тэлефон голас Кузьмы: «Прыходзі, буду чытаць рамана», — і чытае паволь, піха, быццам раскавае аб людзях, якіх ведае зблізна, да апошняй рысы характару, да апошняй драбніцы біяграфіі. Помню адзін з раманаў, ці, правільней, адну з тых прагністорый рамана, дубоўным майстрам якіх быў, як вядома, Кузьма Чорны.

Карма недзе на захадзе Беларусі ў часе імперыялістычнай вайны. Салдаты, баянцы і баянцыя груканне абозаў за вокнамі. Аўтар не паказваў ні фурманак, ні коней, і толькі па тым, як трымацца і пазновывала пасада ў шэфлядзе, адчуваліся і рух, і мітусня за сценамі карчмы... Я пішу—устраціла, пазновывала і адчуваю, як усё гэта бядна, «спрыблівана» ў параўнанні з тым, што было напісана ў Кузьмы Чорнага. Калі пачытаў старога прывычці ў апісанню карчмы, пачаў, стаўлю, на якіх чужыя салдаты пакінулі выражаныя штыхамі імяны далёкіх каханак, і ў гэтым не было натуральнасці «абыгрывання» дэталі, які самарэчы, бо на ўсё прадметам і рэчах, апісаных раманаістам, ляжаў адбітак чалавечай душы і ўсе яны па-свойму «спрацавалі» на характар.

У раманах людзі і рэчы жылі ў сузвонным адзінстве, кожны з героўў быў паказаны з тонкім майстарствам індывідуалізацыі, і ўсё было так дакладна, глыбока і ярка, што здавалася: пісьменнік ніколі не кіне пачаткі кнігі, пакуль не даведзе яе да канца. Дык не! Праз тыдзень—два зноў званок: «Прыходзі, пачытай...» І зноў ён чытае рамана, але ўжо не пра імперыялістычную вайну, а пра далёкія часы прыгонніцтва. Такіх пачаткаў раманаў я чуў ад Кузьмы Чорнага не менш пяці.

Глыбокая павага да жыцця, дасканаласць веданне яго і рашучасць адмаўленне ўсялякіх спроб заманіць працуючы, не выдуманую жыццёвую праўду наборам загучаных, імітацыйных «спрымаў мастацтва»—вось што вылучала Кузьму Чорнага і рабіла яго, між іншым, незамыямым настаўнікам маладых літаратараў. Чалавек з гумарам вельмі своеасабытым, па-парадному сакавітым і траншым, Чорны ахвотна размытываў сцены (нярэдка імправізаваў), дзе брыкоўнае рамясціца «мастацтва» сутыкалася з сапраўдным жыццём і адступала, ушчэнт зняслаўленае і дыскрэдытаванае. Прыпамінацца ў гэтай сувязі такі выпадак.

Калі не памыліся, летам 1938 года Кузьма Чорны пабыраў на Слуцчыне. У Слуцку, на сцене каласна-соўгаснага тэатра (снавалі ў той час такія тэатры) ён глядзеў п'есу аднаго з нашых беларускіх драматургаў. Аўтары спектакля—рэжысёр і актёры—вырашылі іграць п'есу

па ўсёх правілах псіхалагічнага тэатра, каб у ёй былі і працяглыя паузы, і глыбокадумны «падаток», адно што не хала-ла славуцы (для атмасферы!) мхатаўскіх цыркуроў.

І вочы ў часе адной з глыбокіх пауз, калі аўтарам спектакля здавалася, мусяць, што яны дасягнулі вышэйшага псіхалагічнага майстарства, раптам пачуўся дыялаг. Два дзядзькі, якія глядзелі спектакль з-за куліс, пачалі размову аб сваіх будзённых жыццёвых справах: «А ты ў Чапліч быў? Быў. Калі купіў? Не. А чаму?». У пераказе Кузьмы Чорнага гэты звычайны дыялаг гучаў так «смачна», што перад ім непаранна бягла ўся непазрэбная «вытанчанасць» п'есы, чужой і незразумелай проста чалавеку. І хіба не таму так глыбока і сардэчна любіў Мікалай Карлавіч п'есу Якуба Коласа «Новая зямля», што для яго гэта быў узор мастацтва сапраўды дэмакратычнага, непарызна звязанага з народам, з яго штодзённымі клопатамі і інтарэсамі? Ва ўсякім разе я не помню ніводнай сустрэчы з Кузьмай Чорным (а сустрэкаліся мы з ім даволі часта), калі-б ён не выказаў угодас свайго жадання напісаць паарабавую манатграфію аб «Новай зямлі». Прыходзілі на толькі паказаваць, што вайна і заўчасная смерць не далі магчымасці пісьменніку ажыццявіць свой намер... І яшчэ некалькі слоў аб тэатры.

У тэатры, як і ў літаратуры, Кузьма Чорны ставіў вышэй за ўсё глыбокую праўду жыцця, быту, рэальнага чалавечага асродка, нацыянальна самабітнага ў мове і паводзінах людзей. Два разы глядзеў я з Мікалаем Карлавічам спектакль «Партызаны» ў драматычным тэатры (Дарэчы, ён вельмі любіў п'есу Кандрата Крапівы), і кожны раз Кузьма звяртаў мяне ўвагу на адзін маленькі эпізод, які належаў, на яго думку, да лепшых у спектаклі.

...Пані Яндрыхоўская збіраецца пакараць сялян за тое, што яны ў сваіх патрабах выкарысталі панскі лес. Ідзе выразная, поўная напружанага чакання, навініцы і трывогі драматычная сцена. І вочы, калі напружанне дасягае вышэйшага пункту, з масы сялян вылучаецца простая жанчына Тадора Куксінка (не вельмі добра іграла маладая артыстка Яўгенія Зайчык) і, упаўшы ніч перад пані, пачынае лемантаваць: «Богам прашу, панечка, змілуйся, хаткі не раскідай. Сіроты малыя... супроць зямлі...» Пазней, пры сустрэчах на вуліцы, дома Чорны часта паўтараў гэтую фразу, так кранула яго сапраўднае душэўнае ўзрушанасць, што адчувалася ў немым, распачытым голасе жанчыны, у яе руках, працягнутых да непахістай пані, у гэтым незабыўным чалавечым горы і адчай. Карцей: у сцене была праўда, а да праўды ў мастацтве Кузьмы Чорнага ніколі не заставаўся абыякавым ні праўдашук.

Раўнае яго ён здэкаваў з многіх «гішпанскіх» спектакляў, дзе сапраўднае глыбокае веданне жыцця іспані і эпохі, адлюстраванай у творах Кальдэрона або Лопе дэ Вега, падмянялася спрытанай і наскрозь умоўнай гульнёй у «гішпанцы»! Расказваючы пра гэтыя спектаклі, Кузьма Чорны рабіў выдатным парадзікам. Звычайны кій, з якім ніколі не расставаўся Мікалай Карлавіч, раптам ператраўраваў у іпагу або рапіру, і сам ён так старанна расшаркаваў і накланіў і рэверансах, што перад намі быў—ні даць, ні ўзяць—самы сапраўдны іспанскі дваранін.

Чалавек надзвычай стрыманы ў пачатках і словах, Кузьма Чорны ніколі не кламалаваў аб сваёй любові да народа і не вельмі ахвотна скупаў, калі гэта рабілі іншыя. А любіў ён народ так, як толькі ўмоўна яго любіць сапраўдны народны пісьменнік.

Восенню 1939 года, адразу-ж пасля вызвалення Заходняй Беларусі, Кузьма Чорны, Уладзіслава Францаўна, Лудвіка і я адправіліся на машыне ў Беласток. На гравіцы Мікалай Карлавіч сцінуў машыну, каб паглядзець—і не толькі паглядзець, але і запомніць—зваленыя пагражаныя слупы, дом, у якім раней змяшчалася польская пагранічная вахта і сцены якога былі пакрытыя воснімамі ад чырнаар-

мейскіх куль. Ніколі да гэтага не прыходзіла мне быць Кузьму Чорнага такім засяроджаным, задуманым. Адчувалася, што тут, перад гэтым домам, перад гэтым слупам, ля якіх зусім нядаўна пракрочыла армія вызваліцель і героўў, вырашыўся нейкі вялікі боль, судзіўшыся нейкі глыбокі смутак, што на працягу многіх год неадступна валодаў сэрцам пісьменніка і чалавека... І зноў пакацілася машына далей, да новых уражанняў і сустрэч. За Стаўбінамі мы сустрэлі хлопчыка-пастушка, што пасвіў статак у полі. Кузьма паклікаў яго да сябе: «Хлопчык, дзе тут дарога на Слонімі?» «А вуль так, проста»,—адказаў пастушок. Мікалай Карлавіч моцна прыгарнуў яго да сябе і два разы пацалаваў.

У Слонімі мы сустрэлі яшчэ аднаго хлопчыка, але гэта быў зусім іншы хлопчык.

Зайшоўшы ў магазін, дзе прадаваліся папера, алушкі, розная канцылярская драбязя, я не заўважыў, што пакінуў за сабой падуцанымі вулічнымі дзверы, і звярнуў на гэта ўвагу толькі тады, калі з-за прылаўка непрыкметна выйшаў і накіраваўся да дзвярэй шчыра чалавечак гадоў пяці-шасці. Салідна, як далёкіць гаспадару дабінаму, але вельміва настолькі, каб не рабіць заўваг «контурны», ён моцна прычыніў дзверы, з невыказаным патрокам паглядзеў у наш бок і зноў схавалася ў тамнічкіх магазінных нетрах. «Глядзі... капіталізм»,—ціха шагнуў мне на вуха Кузьма Чорны, здзіўлены гэтым незвычайным—смейным і адначасова вяртым жалью—хлопчыкам-гаспадаром. Пазней Мікалай Карлавіч часта дэманстравалі мне «капіталізм» у часе нашых прагулак па Беласток.

Вечарамі мы брылі з ім па аляях пудоўнага беластокскага парка. Стаў прыгожым вераснем. Кузьма кійком збіваў у кучы залатое апаўшае лісце і ўпаўтала, пра сябе, чытаў Тютчэна: «Есть в осени первоначальной короткая, но дивная пора...» У часе адной з такіх прагулак мы заўважылі ў садзе маладуу пару—юнака і дзяўчыну.

Яны сталі прытуліўшыся да дрэва, і лісце сымпалася на іх, закаханых, ціхіх і шчаслівых. Кузьма сказаў: «У свеце грыміць вайна... Трывожна, жудасна... А яны не заўважаюць...» У гэтым не было папроку або асуджэння, а толькі здзіўленне і нейкі лёгкі сум з трывогаю напалам...

Потым прыйшла вайна і да нашых хат. У пачатку ліпеня сорак першага года дэсэці калы Горах адна наша агульнага збавення паветаміла: «Нядаўна тут праходзіў Кузьма». Але болей-я не бачыў Мікалая Карлавіча, толькі ў газетах сустрэкаў яго імя над бліскучымі артыкуламі і памфлетами. Якія па-салдацка—бязлітасна і рашуча—змагаліся з гітлераўцамі... І, урэшце, апошняя восень Кузьмы.

...Каршты. Сорак чацвёрты год. Вось ужо другі тыдзень ідуць упартыя, цяжкія баі ў раёне польскага горада Кросна. Падведмаўшы: немцы атакавалі невялікую вёску ў гарах, але атака адбіта. Еду ў вёску: там мой дружок, студэнт Мінскага медыцынскага інстытута, а зараз ваенно-фельдшэкер батальёна разведчыкаў Мікалай Саўчанка. З Мікалаем сустракаўся часта: па-першае, зямляк, мігчанын, а па-другое, рэгулярна, кожны дзень дзея, атрымлівае з дому «Звязду»... На ўкраіне вёскаў дэтароўка намоцныя танкі, і зусім недалёка ад іх, калі гармаць, ляжаць байцы, артылерысты, загінуўшыя ў боіцы. «Што новага ў газетах?»—ціха пытаюся ў Мікалая. Той алуцае: «Якія табе зараз газеты?» І раптам, падабрэўшы: «Аг, нічога... толькі, стой, Кузьма Чорны... Ведаў тагожота?» Штосці аббарвалася ва мне, і сэрца паканілася нямое, агухлае... «Шішучы: памёр». І здаўся ён мне ў тую хвіліну адным з байцоў, што падлеткі калы гармаць, такія маленькія на фоне армонічных Карпацкіх гор, такія вялікія ў сваім бессмертным падвёгу.

Г. БЯРОЗКІН.

У шасці светлых пакоях

Заканчваюцца работы па стварэнню экспазіцыі ў музеі імя Ф. Э. Дзержынскага ў г. Івянцы. У шасці светлых пакоях будуць экспанаваны матэрыялы, якія характарызуюць рэвалюцыйную і дзяржаўную дзейнасць Фелікса Эдмундавіча.

У першым пакоі будучы шырока паказана дзіцячыя гады будучага рэвалюцыянера. Ужо напісаным партрэтаў бацькі, маці і васьмігадовага Фелікса Эдмундавіча. Набыта многа фатаграфій членаў сям'і—брацоў і сясцёр Дзержынскага. Асабліваю ўвагу прыцягваюць рэчы, звязаныя з прабываннем Фелікса Эдмундавіча ў Дзержынаве. Мясцовыя жыхары перадалі многа рэчаў: сярод якіх самавар, круглы стол, кніжная шафа, атлас, выданы ў 1838 годзе, падручнік рускай мовы. Музеём набыты вісячыя і настольныя лампы, шатулькі і іншыя рэчы сям'і Дзержынскіх.

У другім пакоі экспануюцца матэрыялы, якія характарызуюць пачатак рэвалюцыйнай дзейнасці Фелікса Эдмундавіча. Тут многа малюнкаў, карцін. Сярод іх «Удзікі Дзержынскага з сіла Кайтародска». Набыты падсвечнік, які стаў у Салікаў турме ў час зняволення там Ф. Э. Дзержынскага.

У трэцім пакоі, прысвечаным рэвалюцыйным падзеям у Расіі ў 1905—1917 гг., экспануюцца карціны «Першая сустрэча Ф. Дзержынскага з В. І. Леніным на ІВ аб'яднаным з'ездзе РСДРП у Стагольме», «Шквалы маюлікі» Ф. Э. Дзержынскі і А. М. Горкі на востраве Капры, «Ф. Дзержынскі кіруе марксісцкім гуртком у Орлоўскім шпіталі ў 1915—1916 гг.»

Матэрыялы чацвёртага пакоя расказваюць аб Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі. Многа месца адведзена паказу дзейнасці «Сельскага Фелікса» ў гады рэвалюцыі. Тут паархтываны сцены, якія шырока расказваюць аб дзейнасці Ф. Э. Дзержынскага на пасадзе старшыні Усерасійскай Надзвычайнай Камісіі, на франтах грамадзянскай вайны, у барацьбе з дзіцячай беспрытульнасцю.

Асобны пакой прысвечаны тэме «Прагрэсіўнае чалавечтва беражліва шануе памяць Ф. Э. Дзержынскага». Экспануюцца творчасць народных умельцаў—разьба па дрэву, вышыўка, якія характарызуюць любовь народа да выдатнага рэвалюцыянера і дзяржаўнага дзеяча Ф. Э. Дзержынскага.

У музеі адводзіцца месца для экспазіцыі аб М. В. Фрунзе, які некаторы час жыў і працаваў у Івянцы.

Г. САМСОНАУ.

Кланялася жыта

Словы А. Русака

Музыка А. Туранко

Бадзёра, жвава
Баян

Жыта краса — ва ла, Кля ня ла са вет ру, Ко лас на — лі

ва ла. Ушырылі бяс — край няй Раз — лі — по — ся мо — рам,

Кля ня па ся но чы, Ме ся цу і зо — рам Эх.

Эх! Эх!

1. На каласным полі Жыта красавала, Кланялася ветру, Кола налівала. У шчоным бясшпайнай Разлаіся морам, Кланялася ночы, Мясюні з орам. Эх! Эх!
2. Кланялася жыта Над рачным усплэсам Залатому сонцу
- І даджам, і росам. Кланялася жыта Нізка трактарысту Што змяно пагуамі Узараў пушчыста. Эх! Эх!
3. Аграному ў посе Кланялася ніва, Што расіць у полі Каласы руліва. Як паспяла жыта Зернем залацістым
- Кланялася нізка Раніш ўрачыстай. Эх! Эх!
4. Кланялася жыта Над рачным усплэсам Залатому сонцу І даджам, і росам. Карабайкамбайнам, Што прышлі у пору, Што сабралі збожжа Залатыя горы. Эх! Эх!

Сельскі кіномеханік

Кантралёр раённага кіно-тэатра Аляксей Мароз даўно думаў стаць кіномеханікам. Кожны вечар, як толькі пачынаўся сеанс, ён бег у апаратную. Цэлымі гадзінамі гадоў быў слухаць мернае страктанне праектара, глядзець, як старшы механік Георгій Гадомскі ўмельнік і дакладнымі рукамі рэгулюе работу апарата.

Адлочы ён прапанаваў Аляксею: — Давай, калі хочаш, возьму тебе вучыць.

Мароз аказаўся зольным вучнем, на люту падхопілаў кожнае слова і хутка навучыўся самастойна дэманстравачь фільмы.

У сярэдзіне лютага гэтага года Аляксей Мароз здаў экзамен на кіномеханіка і пачаў у першы самастойны рэйс. Гэта было падзей у яго жыцці. Увесь дзень Аляксей хваляваўся. А калі ўсё было гатова і ён падыйшоў да апарата, дык адчуў сабе шчаслівым, упэўненым. Побач усміхаўся старшы кіномеханік Георгій Гадомскі,

які не ўцяпеў, каб не прыехаць паглядзець, як будзе трымаць сябе яго вучаль у цяжкую хвіліну.

З таго часу пачуў радасці і гонару ахоплівае Аляксея Мароза кожны раз, калі ён пачынае кіносеанс. Яно ўзнікае ад таго, што Аляксей ведае, якая вялікая і ганаровая роля сельскага кіномеханіка — правядніка ў масы савецкіх фільмаў, што нясуць народу вялікі ідэй Комуністычнай партыі, натхняюць людзей каласнай вёскі на новыя працоўныя поспехі.

У першы час яму сапраўды было нялёгка. Але Аляксей прывычцаўся да абстаноўкі, устанавіў кантакт са старшынёй калгасу і сельсавету, сакратарам партыйных і камсамольскіх арганізацый, знайшоў памочнікаў — грамадскіх кіноарганізатараў. З іх дапамогаю малады кіномеханік настольківа дамагаецца, каб лепшыя савецкія фільмы прагледзела як мага больш людзей.

І на сеансах Аляксея Мароза заўсёды поўна глядачоў.

Перад пачаткам карціны ён рэгулярна робіць асацыялінальную інфармацыю, знаёміць глядачоў з ідэй фільма, з эпохай, якая адлюстравана ў ім, з ліцамі і фактамі, што паўне раскрываюць тэму і змест таго ці іншага фільма.

Глядзець кіно, калі ля апарата Аляксей Мароз, — гэта адно задавальненне. Адлюстраванне на экране яснае, гук выразны, чысты, часткі мяняюцца хутка. Такую работу вельмі цяжка глядаць.

— Каб усе кіномеханікі былі такія кваліфікаваныя, як гэты хлопчэ! — гаварылі працаўнікі вёскі. — А то бывае, прыдзе які-небудзь, дык да яго на сеанс ніхто не ідзе, баіцца, што пратрымае да раніцы, ды яшчэ на другі вечар прыдзеца канец фільма глядзець.

Настойліваасцю, энергіяй, працавітасцю, знаходлівасцю Аляксей Мароз дамогся рэгулярнага перавыканання пла-

наў кіноабслугоўвання, заслужыў пашану і павагу. Ён строга выконвае маршрут, па ўласнай ініцыятыве павялічыў колькасць кіносеансаў, акуратна выконвае зямкі глядачоў, кваліфікава стаяцца да захавання апарату, пастаянна павышае свой тэхнічны ўзровень.

Чацвёрты месяц ён займае першае месца ў сацыялістычным спаборніцтве. Штомесця плац Аляксей выконвае на 120 — 140 працэнтаў.

Аднач Мароз імкнэцца працаваць яшчэ лепш. Нядаўна, напрыклад, ён падалаў сабе добры мастакоў. Яны малыюць карыкатуры на гультаёў, на тых, хто надбараўленна стаяцца да грамадскай працы, да светлавой газеты, якую паказвае Аляксей. Такія крытыка дапамагае калгасам ліквідаваць недарошкі.

М. ДРОБЫШ.
Івянцкі раён, Брэсцкая вобласць.

3 канцэртамі па Латвіі

У Рызе, Даўгаўпілсе, Рэвекне і іншых гарадах Латвіі адбыліся выступленні артыстаў Беларускай філармоніі.

Цэпла сустракаюць глядачкі артыстаў Л. Чаркоў, Мікалай і Льва Шнейдэрэў, Э. Волгін. У праграме канцэртаў песні савецкіх кампазітараў, а таксама творы Ліста, Глінкі, Чайкоўскага.

Канцэртны праходзяць з поспехам.

Арк. ПУДУЛІС.

Новыя кінофільмы

...Трывожная ноч ахуцала адзін з прыморскіх гарадоў паўночнай Расіі. На вуліцах гэтага прыгожага горада праходзіць ваенна-рэвалюцыйны патруль. Напружаная сітуацыя, у якой гулка аддаецца твёрдыя посту салдат рэвалюцыі, пераўвасца патрабавальным і ўладарным: «Стой!» Старшы патруль матрос Цароў старанна правярае дакументы ў прахожцага. І зноў патруль ідзе ў неспакойную ноч...

Пачатковыя кадры новага каларовага мастацкага фільма «Паэт», выпушчанага кіностудыя «Мосфільм», прадэлява ўзаўвядуць суровую абстаноўку першых год рэвалюцыі. Аўтар сцэнарыя Валенцін Батаеў і рэжысёр-настаўшчык Барыс Барнет стварылі прыпабную, аленіную рамантыкай грамадзянскай вайны, кінопа-восьць аб юнацтве таленавітага паэта, простага хлоп-

Паэтычнае юнацтва

турных аб'яднанняў Олэкса «Зялёная лампа» і «Мабіраваны востраў», той рэвалюцыйны горад, дзе пачалі свой творчы шлях Батрыці і Бабель, Ілья і Петроў, Агеша і Кітаеў.

Робота рэжысёра Барнета вызначачага творчай выдумкай. У фільме адчуваецца дыханне вялікай рэвалюцыйнай эпохі. Добра пастанавлены масавыя сцены. Перасяленне рабочых сем'яў у дамы буржуаў, першамайская дэманстрацыя, якую вітаюць з конкі паэты і музыканты, высадка французскага дэсант і эвакуацыя шпітала — усё гэтыя і рад іншыя сцены паказаны з сапраўдным майстарствам. Праба, аднак, вызначыць, што ў апошніх кадрах рытмі фільма паслабляецца. Сцены, у якіх паказваецца паўстанне ў гарадзе, дапамага катроўцаў настаўлены слабей, месца павярхоўна і мала дапамагаюць раскрыццю сутнасці таго, што адбываецца на экране.

Фільм «Паэт» багаты акцёрскімі ўдачамі. У галоўнай ролі выступае малады артыст С. Дварэцкі, які ўпершыню здымаецца ў кіно.

Нікалай Тарасаў у выкананні С. Дварэцкага — гэта не толькі прыгожы юнак. Ён вельмі таленавіты. Пад уплывам рэвалюцыйных падзей Тарасаў здолее праціці складаны шлях паэта — ад наўных юнацкіх вершаў да вялікай рэвалюцыйнай паэзіі. І, вядома, не віна аяцёра ў тым, што аўтары фільма надзялілі яго героя вельмі ўжо лёгкай зольнасцю складаць рыфмы. Расказваючы з вялікай любоўю аб прафесіі паэта, стваральнікі фільма не паказалі ўсёй напружанасці паэтычнай працы.

В. БАРЫСАУ.

